

De veranderende dracht in Oostelijk Flevoland

Ab Kuypers

De gouden tijd van overweldigende dracht in de Flevopolders lijkt voorgoed voorbij. Het in cultuur brengen van de landbouwgronden is bijna voltooid. Op de totale bijenweide heeft dat ingrijpende gevolgen. Bijenhoudersvereniging 'Oost Flevoland' van de VBBN is inmiddels begonnen op die veranderende omstandigheden in te spelen. Veranderende omstandigheden, die mogelijk ook voor bijenhouders, die van elders naar de polders komen, gevolgen kunnen hebben. Om voor **bijen** alvast eens wat zaken op een rijtje te kunnen zetten is dankbaar gebruik gemaakt van het verslag van een lezing van de heer P.C. Muntjewerf over dit onderwerp. Ook het boekje 'Tussen Knardijk en Ketelmeer', door 'Oost Flevoland' uitgegeven bij haar 25-jarig bestaan, bevat de nodige informatie.

'Nieuwe polders'

'Vooraf wil ik u zeggen, dat ik de mening huldig, dat er bij de inrichting van de polders nooit rekening is gehouden met de imkers. Toch zijn vooral de eerste jaren na het droogvallen die polders ware eldorado's geweest voor de imker. Ook nog tijdens de ontginning, waarbij altijd veel koolzaad is ingezaaid. In de N.O.P. is tevens veel lucerne verbouwd,' aldus de openingswoorden van de heer Muntjewerf, vorig jaar na de jaarvergadering van 'Oost Flevoland'.

Hij vervolgt: 'Nieuwe polders leveren tijdelijk grote oppervlakten drachtgebied. Zo'n nieuw gebied geeft ongelooflijke mogelijkheden. Zelf probeerde ik in de polder altijd zo'n plaats te vinden, dat ik zo weinig mogelijk hoefde te reizen. Het liefst daar waar de bijen na het koolzaad konden blijven staan. Vooral de natuurgebieden wilden nog wel eens voor verrassingen zorgen. Denk maar aan de wilgen die daar voorkomen. Maar ook daar wordt het minder voor de bijen. Volgens mij is er weinig plaats meer voor imkers van buiten dit gebied. Ik ben van mening, dat het in Oostelijk Flevoland nog altijd goed imkeren is. Hoewel de polders aantrekkelijk blijven als drachtgebied, wordt het na de stabilisatie van de landbouw toch minder. Na de uitgifte van de grond aan boeren neemt tegelijkertijd de belangstelling van de imker van buiten de polder af. Naar de Noord-Oost-Polder komen,

behalve op het fruit, geen imkers meer, misschien zo'n enkele stroper. Als alle grond is uitgegeven komt er geen bijenweide meer bij, deze neemt eerder af.'

Pionieren, terug in de tijd

Wanneer je oude zwart-wit foto's uit die tijd bekijkt, kan je je voorstellen, dat het er bar en boos moet zijn geweest, na het droogvallen van de polder. Een kale, troosteloze vlakte, een ruimte die van God en mensen verlaten lijkt, omringd door ruwe basalt. Er is nog geen plaats om te schuilen, geen beschutting tegen de altijd aanwezige wind. De felle zon brandt op iedere vierkante centimeter van het nieuwe land. Zo was het ongeveer. Dertig jaar geleden.

Behalve de mens, die ooit dit avontuur begon,

Koolzaad bij Zeewolde. foto B. Sluyter

heeft ook de natuur haar werk gedaan. Al pionierend heeft zij op haar manier bezit genomen van die nieuwe grond en heeft daarbij een belangrijk steentje bijgedragen in de ontginning van de drassige bodem. Haar eigenzinnige weg volgend zocht en vond ze. Er zat een zekere lijn in haar werk, alles verliep volgens een vast plan: eerst kwamen de stoere bonken, die voor een milder klimaat zouden zorgen, later volgden de kwetsbaardere plantjes. Bij dit alles, zowel bij die eerste sterke gasten als bij de latere planten waren veel goede drachtplanten. De imkers vonden dan ook al snel de weg naar het nog amper begaanbare land.

In het boekje 'Tussen Knardijk en Ketelmeer' lezen we: 'Tussen Knardijk en Ketelmeer is toen een waar

bijenparadijs ontstaan. Uit alle streken van het land komen ze nog steeds, de imkers, met honderden om hun bijenvolken bij het koolzaad te plaatsen bijvoorbeeld. Vroeger was vooral ook de distel in trek.

Moerasandijvie en zeeaster hebben een paar jaar lang voor uitbundige honingogosten gezorgd. Nu wonen er rond de zeventig bijenhouders, die meestal niet buiten de grenzen van het nieuwe land komen. Op eigen land is genoeg te beleven...

'Nog wel,' zouden we daaraan kunnen toevoegen. Uit hetzelfde boekje het volgende citaat:

'Ja, jongen, in de begintijd van de polder was het hier een paradijs. Ik vind de drachtmogelijkheden van tegenwoordig niet zo geweldig hoor. Zo'n twintig jaar geleden, dat waren gouden tijden. De distel, om maar wat te noemen, dat was iets geweldigs. Dan zei ik tegen Wim, met wie ik samen imkerde, dat we weer moesten slingeren. Zijn commentaar was dan vaak: 'Wat, nu alweer?' Man, je was blij als dat slingeren erop zat. Nu ben je soms blij met honderd potjes. Maar misschien is de dracht in het hele land wel teruggelopen,' aldus Albert Nijmeijer, imker te Lelystad, in een interview op 25 februari 1993.'

Sporen

In de jaarlijkse gang van de seizoenen vinden we nog steeds sporen terug uit dat pioniersstadium. Klein-hoefblad, wilgenroosje, akkerdistel, moerasandijvie, zo maar wat voorbeelden. Op veel plaatsen komen deze planten nog wel voor. Maar nooit meer in zulke massale hoeveelheden, dat zij van echt groot belang kunnen zijn voor de imkerij. Gelukkig zijn er, alles bij elkaar, nog wel mogelijkheden om de bijen nectar te laten verzamelen. Maar de spoeling wordt dun.

Neem nu bijvoorbeeld het koolzaad. Navraag bij de Rijksdienst leerde dat er dit jaar nog 929 ha koolzaad is ingezaaid, voornamelijk in Zuidelijk-Flevoland. Voor volgend jaar staat er nog maar rond de 700 ha op het programma. Het grootlandbouwbedrijf van de Rijksdienst, die altijd voor de teelt van het koolzaad zorgde wordt eind 1996 opgeheven. Daarmee lijkt er zo goed als zeker een einde te komen aan deze dracht in Flevoland, vanaf 1997 zal daar geen koolzaad meer voorkomen. Vorig jaar zijn door het grootlandbouwbedrijf enkele braakliggende percelen ingezaaid met phacelia. Ook hiervan is om dezelfde redenen als betreffende het koolzaad geen blijvende oplossing te verwachten.

Wat betreft de gevolgen van deze en andere veranderende omstandigheden moeten we wel bedenken, dat wat nu al voor de Noord-Oost- Polder en Oostelijk Flevoland geldt, straks ook voor Zuidelijk-Flevoland

van kracht zal zijn. Omdat daar echter de ontginning later is begonnen en er ook nog jong bos wordt aangeplant, zullen daar nu nog wat betere drachtmogelijkheden voorkomen. Maar, op den duur zal men ook daar niet ontkomen aan wat zich in de andere polders al heeft voorgedaan.

Veranderende omstandigheden

Muntjewerf: 'Koolzaad is nu een afnemende zaak. Bij de ontginning van de nieuwe poldergrond is het een belangrijk gewas geweest. Men gebruikte het al in de Beemster. Na eerst riet te hebben ingezaaid, een gewas dat veel vocht uit de bodem haalt, was de volgorde bij de grondontginning: koolzaad, tarwe, gerst.'

'In de Wieringermeer woont nu nog maar een handjevol imkers. Ooit was het daar een hoorn des overvloeds. Dat is nu wel voorbij. Hetzelfde kan verwacht worden voor de jongere polders. Het fruit is wel aardig, maar daar kan je meestal maar heel kort staan met de bijen. Na de oorlog was er een grote vraag naar plantaardige olie voor margarine. In de N.O.P. werd dan ook veel koolzaad verbouwd. Voor veevoer werd er veel lucerne ingezaaid. Tegenwoordig wordt die al gemaaid voordat het in bloei komt. Toen kon je daar nog aardig wat honing op winnen. Koolzaad wordt in steeds mindere mate verbouwd. De bossen worden volwassen, er komen praktisch geen akkerdistel en harig wilgenroosje meer in voor. Kortom, een zich onwikkellende polder verandert behoorlijk. Het eldorado van weleer verdwijnt.'

'Imkers van hier moeten er van alles aan doen om drachten ingezaaid en aangelegd te krijgen. Je moet er wel op tijd bij zijn. Ik heb er jaren voor gepleit om witte klaver in de bermen in te zaaien. Dat is nooit helemaal gelukt. Klaverzaad is duurder dan graszaad. Op zandstorten werd wel eens honingklaver gezaaid, dat het dan goed deed.'

'In de Wieringermeer kwam in de eerste jaren veel zeeaster voor. Dat is een geweldige drachtplant. Ook in deze polders behoorde de zeeaster tot één van de eerste planten. Nu is die helemaal verdwenen. Men zei wel, dat de honing van zeeaster naar zweetvoeten ruikt. Maar als je deze goed laat rijpen dan is het een lekkere honing.' 'Toch ziet de toekomst er wellicht iets rooskleuriger uit dan de huidige ontwikkelingen doen vermoeden. Het regeringsbeleid is meer en meer gericht op een 'duurzame' landbouw. De principes van ecologische evenwichten wil men herstellen dan wel handhaven. Er wordt op een vrijwillige braaklegging aangedrongen. Ik zou u willen voorstellen: 'Imkers, onderzoek uw gebied. Inventariseer de drachtmogelijkheden. En bepaal hoeveel bijenvolken u

hier zou kunnen hebben. Ik ben van mening dat de imkers uit dit gebied voorrang hebben.'

Commissie 'Bijenweide Oostelijk Flevoland'

Met de woorden van de heer Muntjewerf in het achterhoofd is het bestuur van 'Oost-Flevoland' aan de slag gegaan. Tijdens de laatstgehouden jaarvergadering heeft men een commissie in het leven geroepen, die niet alleen een inventarisatie van de totale bijenweide van Oostelijk Flevoland zal maken, maar tegelijkertijd nieuwe drachtmogelijkheden zal onderzoeken. Het doel is in eerste instantie de drachtmogelijkheden die nog resten in ieder geval voor de eigen imkers veilig te stellen. Ervaringen van vorig jaar leken uitgekomen profetieën, zoals de heer Muntjewerf al voorspelde. Goede plaatsen bleken toen reeds 'bezet' te zijn door imkers van het oude land. Zij hadden al afspraken met betreffende boeren gemaakt. Daar was niet meer tussen te komen.

'Natuurlijk blijft iedere imker van harte welkom', aldus imkersvereniging van Oostelijk Flevoland, 'maar er moeten dan wel voldoende mogelijkheden zijn voor alle imkers die hun bijen willen plaatsen. Dat is uiteindelijk in ieders belang. Bovendien, het hemd is nu eenmaal nader dan de rok. Wanneer er bij afnemende dracht niettemin evenveel volken geplaatst zouden worden dan zijn de gevolgen te voorspellen. De overbevolking, die dan zal ontstaan zal zeker lagere honingoogsten per volk te zien geven.'

'Al enkele jaren hebben wij al een goede overeenkomst met 'Flevolandschap' betreffende het plaatsen van bijenvolken bij de wilgendracht. Het door deze Stichting aan ons beschikbaar gestelde terrein staat in principe open voor alle imkers, de plaatsende instantie is bijenhoudersvereniging 'Oost Flevoland'. Zij kan op een gegeven moment bepalen of er nog plaats is of niet.'

'Dit jaar is een eerste contact met de regionale boeren gelegd via het bestuur van hun Federatie. 'Oost-Flevoland' hoopt er zodoende op, nieuwe drachten voor haar leden beschikbaar te krijgen.'

Braakleggen en nieuwe gewassen

De inventarisatie van de bijenweide zal vooral duidelijkheid moeten geven over de actuele mogelijkheden om bijenvolken in deze polder te plaatsen. Het onderzoek naar nieuwe drachten richt zich op mogelijke nieuwe gewassen en de braaklegregeling. De laatste jaren worden, weliswaar op kleine schaal, nieuwe gewassen geteeld, waarvan er een aantal als 'bijenplant' kan worden aangemerkt, zowel bij onderzoeksinstituten als (vooral) bij particuliere agrariërs.

Braaklegging biedt nu misschien ook aan de Flevolandse imkers goede mogelijkheden de bijenweide uit te breiden. Terwijl op het oude land al volop gebruik wordt gemaakt van het braakleggen, gaat zich dat nu in de polders ook meer en meer afspelen. Op verschillende plaatsen in ons land zijn al jaren lang diverse imkerorganisaties heel actief op dit gebied. Zij zijn daarbij tot goede, interessante regelingen gekomen. Met goede contacten en afspraken en in goed overleg met landbouworganisaties en lokale overheden hebben zij voorbeeldgevende zaken van de grond gekregen. Opvallend daarbij is, dat zulke initiatieven zo succesvol zijn verlopen, dat ook imkers van buiten de eigen regio daar nu volop van kunnen profiteren. Wat dat betreft zal ook 'Oost-Flevoland' zich zeker niet egoïstisch opstellen. Met daarbij de hoop, dat de volgende geciteerde woorden van de heer Muntjewerf en de daarin verborgen wens een standplaats te kunnen vinden voor bijenvolken nog vele jaren moge gelden:

'...Zoals ik al vertelde, ik stroopte de hele polder af. Op zoek naar mooie plekjes...'

Algemene Vergadering LLTB op 26 november in Baexem

De Algemene Vergadering zal worden op gehouden in het Gemeenschapshuis te Baexem, aanvang 13.30 uur.

Dit jaar is de heer Dr. Job van Praagh, bijenteeltadviseur, bereid gevonden om na het huishoudelijk gedeelte een inleiding te verzorgen over het actuele onderwerp "Amerikaans vuilbroed". Tijdens zijn inleiding zal hij nader ingaan op de eventuele oorzaken, de stand van zaken en wat de individuele imker zelf kan doen om Amerikaans vuilbroed te voorkomen en te bestrijden. Gezien de actualiteit van dit onderwerp heeft het bestuur besloten om ook dit jaar weer alle leden uit te nodigen om dit gedeelte van de vergadering bij te wonen.

Wij hopen dan ook dat vele leden van deze mogelijkheid gebruik zullen maken. Wilt u deelnemen, neem dan contact op met uw afdelingssecretaris. De betreffende secretarissen ontvangen hierover nog een apart schrijven.